

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Tilastokeskuksen elinolotilastosta v. 2023 selviää, että noin viidennes työikäisistä toimintarajoitteisista oli pienituloisia ja yhtä suuri osuus vajaatyöllisen kotitalouksien jäseniä vuona 2021. Yli puolet toimintarajoitteisista työikäisistä oli itse pois työelämästä suurimman osan vuodesta ja noin kolmannes oli eläkkeellä tai työttömänä.

Vammaisuus tai osatyökykyisyys lisää riskiä olla poissa työelämästä pitkään. Voidaan siis melko varmasti todeta, että työttömäksi jäävä henkilö, jolla on jokin vamma tai osatyökykyisyyttä aiheuttava sairaus, joutuu kohtaamaan ansiosidonnaisen päivärahan alenemisen. TEM:n koostamasta työllisyystilastosta tiedämme, että työnhakijoita, joilla on jokin työllistymiseen vaikuttava vamma tai diagnoosia, on noin 30 000. Ansiopäivärahan alentaminen kohdistuu hyvinkin todennäköisesti tähän joukkoon.

Esitysluonnoksessa tuodaan erinomaisesti esiin YK:n vammaissopimus ja Suomen valtion sitoutuminen sopimuksen täytäntöönpanoon. Ansiopäivärahan aleneminen koskee yhdenvertaisesti kaikkia työttömiä henkilöitä, eikä sinänsä aseta vammaisia henkilöitä eriarvoiseen asemaan muihin nähden. Invalidiliitto haluaa hallituksen tiedostavan, että työttömyyden pitkittymiseen liittyy näillä ihmisillä usein muita syitä kuin se, että työnhakija jäisi odottamaan ”parempaa tarjousta”. Tämä ihmisryhmä kokee rekrytointisyrjintää, johon on vaikea puuttua ja jota on vaikea todeta, mutta josta vammaiset ihmiset kokemukseräisesti usein raportoivat heille kohdennetuissa kyselyissä. Tästä kertoo myös VANE:n selvitys loppuvuodesta 2023: Vammaiset henkilöt kokevat laaja-alaista eriarvoisuutta (<https://stm.fi/-/selvitys-vammaiset-henkilot-kokevat-laaja-alaista-eriarvoisuutta>).

Lausuttavaa palkkatuetun työtä ja työssäoloehtoista koskevasta ehdotuksesta?

Invalidiliitto kannattaa hallituksen esitysluonnoksessa esitettyä poikkeussääntöä palkkatuetun työn työssäoloehdon kertymiseen. Luonnoksessa esitetään, että palkkatuettu työ ei kerrytä työssäoloehtoista, paitsi silloin kun palkkatuki on myönnetty alentuneesti työkykyisen työllistämiseksi pidempikestoisesti kuin 10 kk ajaksi.

1.7.2023 voimaan astuneen JTYPL:n 7 luvun 7§ (alentuneesti työkykyisen palkkatuki) oikeuttaa työnantajaa saamaan palkkatukea 24 kk kerrallaan ja jopa usean vuoden ajan. Vammaisen henkilön tuottavuus työssä voi olla alentunut pysyväisluontoisesti, vaikka kohtuulliset mukautukset olisi työpaikalla tehty. Palkkatuki voidaan siis myöntää mahdollisesti koko vammaisen henkilön työuran ajan. Mikäli tämä palkkatuettu työ ei missään vaiheessa kartuttaisi työssäoloehto, vammaisen henkilö ei missään vaiheessa saisi oikeutusta työttömyyspäivärahaan. Tämän vuoksi Invalidiliitto näkee erittäin perusteltuna nyt esitetyn poikkeussäännön. Vammaisten ihmisten osallistuminen työelämään on harvinaisempaa kuin väestön keskimäärin ja kaikki kannustavat elementit työllistymisessä on tarpeen käyttää. Ei ole mitään syytä asettaa esteitä palkkatuen käytölle työllistymisessä, joten työssäoloehdon karttumisen alentuneesti työkykyisen palkkatuetussa työssä on perusteltua.

Hallituksen luonnoksessa esitetään, että alentuneesti työkykyisen palkkatuen ensimmäiset 10 kk eivät kartuta työssäoloehto, koska tuolta ajalta tuki myönnetään ilman tuottavuuden aleneman arviota. Invalidiliitto pitää tätä perusteltuna siitä näkökulmasta, että palkkatuki ei enää pääsääntöisesti kerryttäisi työssäoloehto ja näin ollen tuo 10kk:n ajanjakso rinnastuu muihin palkkatuen muotoihin.

Invalidiliitto ei kuitenkaan näe perusteltuna sitä, että työssäoloehdossa huomioitaisiin nykytilannetta vastaavasti 75 prosenttia työssäoloehdossa muutoin huomioitavista kalenteriviikoista tai työssäoloehtokuukausista. Tilannetta tulee tarkastella niiden henkilöiden välillä, jotka palkkatuella työllistymisen jälkeen jatkavat samalla työnantajalla ilman palkkatukea. Näin työllistyneellä henkilöllä alkaa työsuhteessa kertyä työssäoloehto. Alentuneesti työkykyisen työssäoloehdon tulisi myös kertyä täysimääräisesti, vaikka työnantaja saisikin siihen palkkatuen jatkon julkisesta työvoimaja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvun 7 §:n 3 momentin tai työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 87 §:n 3 momentin perusteella. Jos 10kk:n ylittävältä palkkatuen ajalta kertyy nykytilannetta vastaavasti työssäoloehto, tarkoittaa se, että vammaisen henkilön tulisi saada neuvoteltua ¼ pidempi työsopimus kuin muiden työntekijöiden täyttääkseen työssäoloehdon. Invalidiliitto vaatii, että tämä näkökulma vielä huomioidaan hallituksen esityksessä.

Invalidiliitto kiittää hallituksen esitysluonnoksen kattavaa perustelua vaikutuksista vammaisiin ihmisiin. YK:n vammaisyleissopimusta on avattu perusteluissa hyvin ja niissä on huomioitu myös vammaisyleissopimuksen noudattamista valvovan komitean yleiskommentti nro 8.

Invalidiliitto huomauttaa kuitenkin, että ne henkilöt, jotka eivät ilman palkkatukea työllisty, kokevat epäoikeudenmukaisena sen, että palkkatukityö ei enää kerrytä työssäoloehto. Palkkatuella tehty työ on oikeaa työtä ja palkkatukea saa työnantaja. Se, että tehty työ ei kerrytä työntekijän työssäoloehto, vaikuttaa siltä, että työntekijää rangaistaan siitä, että työnantaja ei kykene maksamaan palkkaa työntekijälle.

Lausuttavaa työllistämiselvoitteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

-

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

-

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdosta ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidonnoista poikkeuksista?

-

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Vammaisten henkilöiden työllisyydestä on Suomessa liian vähän tietoa. On välttämätöntä, että tilanteesta saadaan tarkempaa dataa. Tilastokeskuksen elinolotilasto kertoo, että työikäisistä toimintarajoitteisista henkilöistä merkittävä osa on pois työelämästä. TEM:n työllisyyskatsauksesta taas tiedämme, että vuodesta toiseen niiden työnhakijoiden määrä, joilla jokin vamma tai sairaus vaikuttaa työllistymiseen, on noin 30 000. Tätä taustaa vasten tarkasteltuna alentuneesti työkykyisen palkkatuen myöntömäärät ovat hämmentävän vähäiset; noin 3000 vuodessa. Näistä vain noin 20% saa jatkoa palkkatuelle eli alle tuhat vuodessa. Myöntöjen määrä toki korreloi sen tiedon kanssa, että vammaisilla henkilöillä on vaikeuksia työllistyä ja he kokevat rekrytointisyrjintää. On tärkeää seurata tilannetta ja asiaan tulisi paneutua myös tutkimuksen tai selvityksen keinoin.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

-

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Mäki Anne
Invalidiliitto ry